

Medya Okuryazarlığı Öğretim Materyalinin Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi

Gönderim Tarihi: 22.10.2017
Kabul Tarihi: 27.12.2017

Yrd. Doç. Dr. Yaşar USLU *

Özet

Eğitimde farklılık yaratacak materyal kullanımı, hem yeniçağın gerektirdiği ihtiyaçları giderme hem de öğretmeni desteklemesi ve eğitim-öğretimin daha anlamlı ve kalıcı olması açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de 2006-07 eğitim öğretim yılında 5 ilde pilot çalışmaları yapılan Medya Okuryazarlığı dersi, 2007-08 eğitim öğretim yılı itibariyle tüm Türkiye’de seçmeli ders olarak ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) uzmanları ve İletişim Bilimleri akademisyenlerinden oluşan bir komisyon tarafından “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu” hazırlanmış ve “İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı” Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2006 yılında kabul edilmiştir. Hazırlanan öğretmen kılavuzu 2014 yılına kadar okullarda eğitim materyali olarak kullanılmıştır. 2014 yılında oluşturulan komisyon tarafından Medya okuryazarlığı dersi için günün ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeni bir ders kitabı hazırlanmıştır. Medya okuryazarlığı ders kitabı “Eğlencem Medya, Medyaya Soru Soruyorum, Önce Bir Düşüneyim, Benim Medyam” adlarıyla dört üniteden oluşmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı derslerde kullanılmakta olan eğitim materyallerinden ders kitaplarının öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olması gerektiğini ifade etmektedir. Özellikle ders kitabında kullanılan fotoğraf, resim, tablo, grafik, diyagram ve benzeri görsel öğelerin özgün olması, tasarım ve renk seçimlerinin estetik değerinin yüksek olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Kitabın bütünündeki görsel tasarım ve sayfa düzeni unsurları kitabın içeriğini desteklemelidir. Bu araştırmada ortaokullar için hazırlanan Medya Okuryazarlığı ders kitabı tasarımında yer alan görsellerin ve tasarımının değerlendirilmesi ve işlevselliğinin incelenmesi” amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Medya okuryazarlığı ders kitabını, Görsel İletişim Tasarımı/Grafik ASD 4. Sınıfta okuyan 40 öğrenci ve 20 tane grafik tasarım alanında uzman öğretim elemanı çeşitli kriterler açısından değerlendirmiştir. Bu sunumda uzman değerlendirmeleri sonucu elde edilen veriler ortaya konularak Medya Okuryazarlığı kitabının görsel tasarım açısından işlevselliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Görsel Tasarım, Ders Kitabı

* Dumlupınar Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Grafik ASD, ressam43@hotmail.com

Investigation of Visual Design of Media Literacy Textbook

Abstract

Make use of materials that can make a difference in education is an essential need for both the necessities of the century and for teachers to support more meaningful and permanent education. In the 2006-07 academic year, the pilot study of media literacy lessons were conducted 5 cities in Turkey. In the 2007-08 academic year, media Literacy lessons began to be taught in secondary schools as an elective course all over Turkey. Turkish Board of Radio and Television Supreme Council (RTÜK) professionals and a group of Communication Sciences academics formed a commission and prepared "Media Literacy Course Curriculum and Teacher's Guide" and the Turkish Board of Education accepted "Elective Media Literacy Curriculum for Primary School" in 2006. The new teacher's guide was used as a teaching material in schools until 2014. However, the new commission, formed in 2014, prepared a new textbook for media Literacy courses by taking into consideration the emerging needs of the new day. The new media literacy textbook consists of four units namely "Fun media," "I ask the media questions," "Let me think first" and "My media." The Turkish Board of Education indicates that the training materials should be in an appropriate form which support learning and be appropriate for developmental characteristics of students. It also emphasized that in particular the photographs, pictures, tables, graphs and diagrams used in the media literacy textbook should be unique, the aesthetic values of its specific design and color choices should be high. Moreover, visual design and layout elements in the entire book should support the content of the book. The current research is aimed to examine design, visual elements of Media Literacy textbook and their functionality for secondary schools. Within this research, Media Literacy textbook is evaluated by 40 senior students from the department of Visual Communication Design/Graphic and 20 faculty members expertized in the field of Graphic Design. In this presentation, the data obtained and expert evaluation will be discussed in terms of the visual design and functionality of Media Literacy book.

Keywords: Media Literacy, Visual Design, Textbook

1.GİRİŞ

Günümüz gelişim çağı bütün görsel ve işitsel hareketliliğiyle çevremizi kuşatmış durumdadır. Anlık bilgi akışı herkese ulaşmakta ve öğrenme kendini gerçekleştirilmektedir. Bu öğrenme, çeşitli biçimler halinde, en küçük yaş grubundan en büyük yaş grubuna kadar hitap etmektedir. Bize sunulan bu araç-gereçlerin-materyallerin veya görsel biçimlerin sadece içerikle ilgili değil aynı zamanda fiziksel yapısıyla da yani tasarım açısından bize nasıl gözüküyor bunu öğrenmektir. Medya, bizi hem bireysel hem de sosyal olarak yansıtan değil, aynı zamanda bizi etkileyerek sosyalleştirme görevi üstlenen bir kitle iletişim aracıdır (Galician, 2004, s.144). Ayrıca Latince ortam, araç anlamına gelen *medium* kelimesinin çoğulundan gelmiştir. Türkçede *medya* olarak kullanılan, İngilizcedeki *media* sözcüğü, araç, orta, ortam, aracı anlamlarına gelen *medium* (Latince *medius*) kavramının çoğuludur. Diğer yandan, Türkçede 'media' sözcüğünü karşılamak için, 'kitle iletişim araçları' kavramı da kullanılmaktadır (Nalçaoğlu, 2003).

1.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, ortaokul medya okuryazarlık öğretim materyalinde yer alan görsellerin metne uygun olup olmadığını belirlemek ve kullanılan görseller hakkında uzman ve dersi veren öğretmenlerin düşüncelerini tespit etmektir.

Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Medya okuryazarlık öğretim materyalinde yer alan görseller metne uygun mudur?

2. Medya okuryazarlık öğretim materyalinde yer alan görseller işlevsel olarak kullanılabilir nitelikte midir?

1.2. Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümlerine yer verilmiştir.

1.2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli, araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenebilmesidir (Karasar, 2005: s.76). Bu koşulların düzenlenmesinde tarama ve deneme olmak üzere iki temel yaklaşım vardır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu ölçme aracını gerçekleştirmek için betimsel yöntemlerden alan taraması (survey) kullanılmıştır. (Karasar, 2005:s. 77). Ortaokul Medya Okuryazarlık ders kitabı görsellerine yönelik öğretmen, öğrenci ve alan uzman görüşleri betimlenmeye çalışılmış, verilen cevaplar; öğrenci ve alan uzman görüşlerine dayanan veriler üzerinde yürütülmüştür.

1.2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı/Grafik ASD 4. sınıf öğrencileri ve bu ana sanat dalında alan uzmanı olarak çalışan Öğretim Elemanları oluşturmaktadır. Örneklem yöntemlerinden, tabakalama örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak son sınıf öğrencilerinin seçilme nedeni; tasarım bilgisi yönünden, yeterlik algılarının alt sınıflarına göre daha iyi geliştiği ve tasarım alanında kendilerini daha iyi ifade edebilecek olgunluğa sahip oldukları düşüncesidir. Bundan dolayı araştırmanın veri toplama aracı üniversitede öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerine ve alan uzmanlarına uygulanmıştır. Örneklem almada, tesadüfi (random) örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın öğrenci ve alan uzmanına yönelik örneklem grupları Tablo 1'de gösterilmiştir.

1.2.3. Verilerin Toplama Yolları ve Araçları

Bu çalışmada veriler, EK 1'de örneği bulunan veri toplama formu ile araştırmacının kendisi tarafından toplanmıştır. Bilgi toplama formunun hazırlanmasında, kavramsal çerçeve kapsamındaki literatür taramasından ve alanında uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılmıştır. Hazırlanan 42 maddelik bilgi toplama formu uzman görüşleri sonucunda 16 maddeye indirilmiştir. Bu durum ortaya koyulurken, çıkarılması gereken fazla kriterlerin olup olmadığı, durumu aktarabilecek nitelikte olup olmadığı, değilse hangilerinin eksik olduğu bu kişilere sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen verilere dayanarak form üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve aynı kişilerin görüşlerine tekrar başvurulmuştur. Grafik tasarım eğitimi ve tasarım alanında uzmanlarla iletişim kurularak bilgi formuna son biçimi verilmiştir.

Bilgi toplama formu 5'li likert ölçeği formunda hazırlanmıştır. Geliştirilen bilgi toplama formunda; Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2) ve Kesinlikle Katılmıyorum (1) gibi dereceler ve sayılar kullanılmıştır.

Bilgi formu örneklem sayısı kadar çoğaltılmıştır. Bu form öğrenci ve alan uzman görüşlerine uygulanmadan önce, Ortaöğretim Medya Okuryazarlık ders kitabı örneklem olarak seçilmiştir.

Medya Okuryazarlık ders kitabı, öğrenci ve uzmanların görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Veri toplama formu her afiş için öğrenci ve alan uzmanlarına araştırmacı tarafından bizzat uygulanmıştır. Araştırmacı afişlerin bir örneğini yanında bulundurarak; öğrenci ve alan uzmanlara göstermiş ve soruları bu doğrultuda yanıtlamalarını sağlamıştır.

2. MEDYA OKURYAZARLIĞI

Medya okuryazarlığı, çeşitli biçimlerdeki (televizyon, video, sinema, internet ve reklamlar gibi) medya iletilerine erişim, onları çözümleme, eleştirel olarak değerlendirme ve üretimlerini kapsamaktadır (Scheibe ve Rogow, 2004).

Medya, bilgiyi ileten ve içeren bütün çevreleri kapsamaktadır (Andersen, 2002, s.31). Medya, kitap, gazete, dergi, bilgisayar, televizyon, internet, video oyunları, müzik, film, CD-ROM, DVD, çağrı cihazları, cep telefonları, billboardlar olarak tanımlanabilir. Bilgiyi transfer eden basılı, elektronik ve dijital her şey bu tanıma dâhil edilebilir (Levin vd, 2004, s.6).

Burada önemli olan nokta, karşımıza gelen görsel, yazınsal ve işitsel bilgi yığınları karşısında nasıl bir görsel okuma, değerlendirme ve analiz yapmamız gerektiğidir. Burada devreye görsel grafik tasarım girmektedir. Grafik tasarım alanında, kitap ve diğer ders materyallerinde grafik tasarım açısından eğitime nasıl katkı olabilir bu düşünce üzerinde çalışılmalıdır.

Dünyada medya okuryazarlığı ilk defa 1970 yılında başlamış olup Türkiye de RTÜK ve MEB işbirliği ile ilköğretim okullarında 6, 7, ve 8. sınıflarda seçmeli ders olarak bu ders verilmiştir (RTÜK, 2007).

2.1. Medya Okuryazarlığı Ders Kitabı ve Grafik Tasarım

Bir ülkenin kalkınmasında en önemli unsur eğitimidir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapıları ile bir ülkenin gelişmişlik düzeyleri, eğitilmiş insanların yetişmesiyle mümkündür. Bu yüzden her ülke eğitime mümkün olduğunca fazla kaynak ayırmakta ve eğitimin nasıl daha iyi verilebileceği konusunda çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar kapsamında günümüzde, öğretim materyallerinin görsel açıdan incelenmesi ve uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.

Hızla gelişmekte olan eğitim alanlarına Medya Okuryazarlığı'nın da ders ailesine katılmasıyla, medya ve eğitim boyutuna katkı sağlayacaktır. Medya Okuryazarlığı Öğretim Materyalinin Görsel Tasarım Açısından İncelenmesi, ders öğretimi açısından görsellerin önemine katkı sağlayacaktır.

Görsel ortamlar sadece günümüzde var olmadı. İlk insanlıktan günümüze, iletişim içinde olan insan, çeşitli medeniyetleri ve toplulukları oluşturmuş ve kültürel bir ortamda etkinliklerini sürdürmüştür. Kültürlerin oluşmasında görsel anlatımların, duvar resimlerinin ve yazı gibi görsel iletişim araçlarının çok önemli yeri vardır. Bu görseller günümüze kadar hala varlığını korumaktadır (Bkz. Görsel 1).

Özellikle 15. yüzyılda matbaanın icadıyla kitap tasarımlarındaki görsel tasarımın önemi artmıştır. Bilgiyi ve görseli çoğaltma, duyurma ve yayma gayreti hep devam etmiştir. Böylece insanlığın yeni bilgiyi öğrenmesi kolaylaşmıştır.



Görsel 1. Aitzbitarte Mağarası-İspanya (<http://www.mynet.com/haber/dunya/isyanyada-14-bin-yilik-hayvan-resimleri-bulundu-3138371-1> / Erişim Tarihi: 11.07.2017)

Medya ve teknolojinin birbirinden etkilendiği günümüzde, kültürlerin farklılığının getirdiği zorlama, eğitim temel kavramlarını da anlamayı zorlaştırmıştır. Eğitim ve öğretimde etkili bir araç olan görseller, kitaplarda yer alan illüstrasyon, fotoğraf, yazı vb. okuyucunun görsel algısı ve etkileşim içinde olması gereklidir. Bu etkileşim görsel ve metin arasındaki tutarlı ilişkiye bağlıdır.

Kaptan'a göre de, bir kitap amacına yönelik görsel tasarımı yapılmalı ve estetik eksikliği varsa karmaşaya yol açacağı düşünülerek eksikliği giderilmelidir (Kaptan,2004, s. 1) .

Kitapların sadece içerik açısından değil görsel açıdan da önemi büyüktür. Günümüzde her yaşta insanın öğrenme düzeyini olumsuz yönde etkileyen tasarım sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bunun için ders kitapları tasarımları, belirli tasarım ilkelerini uygulamayı zorunlu kılar. Kitaplarda yer alan görsellerin (illüstrasyon, fotoğraf, tipografi vb.) içeriğin daha rahat algılanmasını sağladığı bilinmektedir. Bunun için kitapların ve özellikle temel bilgi kaynağı ders kitaplarının, bilgiyi estetik bir biçim de sunacak görsel tasarımlara her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Görseller ister tipografik ister imajlar şeklinde olsun, öğrenmeye olan etkisi bir gerçektir.

Yine Kaptan'a göre görsel bir devinim yine görsel vurgu ve hareketle olur. Bu etkileşim görsellerdeki yoğun vurgu unsurlarıyla olur. Çünkü verilmek istenen düşünce, mesaj, görsel iletim ile kolaylaşacak ve bilgi kalıcı olacaktır (Kaptan,2004, s. 4).

Ders kitaplarını sadece görsel unsur olarak değil, okumadaki kolaylık içinde ele alınması gerekir. Kitabın gözden uzaklığındaki okuma pozisyonu vb. gibi. Say-

falardaki yazı karakteri, fon, renk bütüncül bir ilişki içinde düzenlenmesi yararlı olacaktır. Fontlardaki yapı özellikleri önemlidir. Fontlardaki şekil özellikleri, tırnaklı tırnaksız, motifli, süslü, vb. okumayı etkilediği söylenebilir. Bu tip özellikler yazının okunmasında ayırt edici olabilir. Okunurluk yazı ile ilgili olduğu gibi harflerin görünürlüğü tasarımıla ilgilidir (Sarıkavak, 1997, s.)

Günümüz çocukları ve gençleri bir medya çeşitliliğinde sadece okuma olarak ele almıyorlar. Bu yeterli olmuyor. Görsel yayınların çekiciliği göz ardı edilemez. Medyanın kültürel yoğrulma sonucu etkili ve güçlü imajları kendilerini çekmektedir. Değişik medya araçları farkındalık yaratarak, satın alınmaktadır. Bundan dolayıdır ki Medya Okuryazarlığı eğitimi her anlamda yol gösterici olmalıdır. Sosyolojik, psikolojik, pedagojik açıdan gerekli ihtiyaçları karşılayabilen bir yapı oluşturulmalıdır (Thoman ve Jolls, 2017) .

Eğitim ve öğretimde etkili bir araç olan görseller, illüstrasyon, fotoğraf, yazı vb. okuyucunun görsel algısını ve etkileşimi için gereklidir. Bu etkileşim görsel ve metin arasındaki tutarlı ilişkiye bağlıdır.

Tasarım ilkeleri, görselle metin arasındaki bu ilişkiyi etkileşimli ve estetik bir şekilde organize etmede önemli veriler sunar. Ders kitaplarında yer alan görselleri metne uygun yönergelerle organize ederken; tasarım ilkelerinin ders öğretim materyalleri içinde olması gerekliliği, kapsamlı bir görsel-metin ilişkisini kurgulamak ve değerlendirmek açısından önemlidir.

Bu anlamda araştırmada metnin yapısal özellikleri temel alınarak tasarım ilkeleriyle sınıflandırılmış değerlendirme formu geliştirilmiştir. Medya Okuryazarlığı Öğretim materyalinde (Kitabında) yer alan görsellerin metne uygun olup olmadığı bu yaklaşım çerçevesinde geliştirilmiş değerlendirme formu ile yapılmıştır.

Bir ülkenin kalkınmasında en önemli unsur eğitimidir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapıları ile bir ülkenin gelişmişlik düzeyleri, eğitilmiş insanların yetişmesiyle mümkündür. Bundan dolayı dünya ülkeleri eğitim geleceği için kaynak ayırmakta ve Ar-Ge çalışmaları yaparak katkı sunmaktadırlar. Proje üretenlere her türlü sponsor desteği vermektedirler. Bu çalışmalar kapsamında gelişen çağda, öğretim materyallerinin görsel açıdan incelenmesi ve uygulamaya geçmesi gerekmektedir.

3. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi aşamasında, Sosyal Bilimler İstatistik IBM SPSS Statistics 20 (SPSS- Statistical Package for Social Science Program) programından yararlanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin kategorilere ayrılmasını takiben, SPSS ile frekans ve yüzdeler bulunup, veriler tablolar, grafikler halinde sunulmuştur. Verilerin analizinde yer alan istatistiksel işlemler araştırmanın amacı

doğrultusunda seçilmiştir. Medya Okuryazarlık ders kitabı görselleri Uzman ve öğrenciler (GSF) arasındaki bağımsız t-testi, 2 grubun birbiriyle karşılaştırılması için ise (Tek Yönlü Varyans Analizi) Anova testi uygulanmıştır. Uygulanan Varyans Analizi sonuçlarının anlamlı fark gösterdiği durumlarda farkın kaynağını bulmak için Tukey testinden yararlanılmıştır. İstatistiklerin anlamlı olup olmadığını saptamada .05 düzeyleri benimsenmiştir.

Tablo 2’de Medya Okuryazarlığı ders kitabının genel değerlendirilmesine bakıldığında verilen maddelerin puanları en yüksekten başlayıp en düşük puana doğru yapılmıştır.

Görsellerde “vurgu kullanımı” 4,3833, “Görsellerde doku kullanımı” 4,3833, “Görseller hedef kitleye mesajı iletebilecek düzey” 4,3167 ortalama ile “mükemmel Kalite” sonucu ortaya çıkmıştır.

“Renk armonisine dikkat edilmesi” 4,1667, “Görsellerde zıtlık unsuru kullanımı” 4,0667, “Görsellerde orantıya dikkat edilmesi” 3,8833, “Görsellerde güncel bir yaklaşımın varlığı” 3,7833, “Sayfalarda boşluk kullanımı” 3,7167, “İmge kullanımı (illüstrasyon, fotoğraf vb.)” 3,7167, “Sayfa içinde denge bütünlüğü” 3,6500 ortalama ile “iyi Kalite” sonucunu ortaya çıkarmıştır.

“Görsel Metin ilişkisinin (Mesaj-İmge) doğru ve anlaşılabilirliği” 3,2000, “Görseller bireyi düşünmeye ve sorgulamaya teşvik ediciliği” 3,0167, “Görseller de dikkat çekicilik” 2,9167 ortalama ile “orta seviye Kalite” sonucunu ortaya çıkarmıştır.

“Yazı karakteri kullanımı” 2,5500, “Görsellerin akılda kalıcılığı” 2,3500, “Görsellerin konu anlatımına uygunluğu” 2,0833, “düşük Kalite” sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak yazı karakteri, akılda kalıcılık, görsel konu ilişkisi puan olarak “düşük kalite” sonucu çıktığından tekrardan gözden geçirilip, ilgili uzmanların bilgisine ve görüşlerine başvurulmalıdır.

Tablo 3’e bakıldığında Medya Okuryazarlık ders kitabı Madde Kalite Kontrol Puan Aralığı 4.20-5,00 ile en fazla puan aralığında olduğundan görsel inceleme olarak kalite seviyesi “mükemmel kalitede” ve Kalite Göstergelerini Karşılama Derecesi “karşılıyor” sonucu ortaya çıkmıştır.

Madde Kalite Kontrol Puan Aralığı 1.00-1,79 ile en az puan aralığında olduğundan görsel inceleme olarak kalite seviyesi “Kalitesiz” ve Kalite Göstergelerini Karşılama Derecesi “karşılamıyor” sonucu ortaya çıkmıştır.

Twemlov’a göre son on yıldır (Grafik) tasarımın odağı, fikirle biçimin nedensel ilişkisini vurgulamaktır. Bu açıdan bakıldığında, bir fikrin aldığı son biçim-ifade edildiği yöntem-değiştirilebiliyor ve hatta bazen konuyla ilintisiz oluyor...bunun

için tasarım alanında hazırlanan görsel kaynaklar bütünü zenginleştirip okuyucu-
yu ve izleyiciye ilham verici olabilir (Twemlov, 2008: s.85).

4.SONUÇ

Ortaokul “Medya Okuryazarlık” öğretim materyalindeki görsellerin grafik tasarım açısından incelenmesi amaçlı yapılan bu araştırma; MEB tarafından onaylanmış ve yayınlanmıştır. Bu araştırma 2014–2015 eğitim öğretim yılında okutulan, Ortaokul “Medya Okuryazarlık” ders kitabının içerisinde “oransız eleman örnekleme” ile seçilen 20 görselin değerlendirilmesiyle gerçekleşmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda özetlenmektedir.

Medya Okuryazarlığı öğretim materyali, grafiksel açıdan ve görsel içerik açılarından incelenmiştir.

Medya Okuryazarlığı ders materyalinin grafiksel açıdan incelenmesi sonucunda; 4.35 ile mükemmel ve 3.63 ortalama ile iyi kalitede olduğu ortaya konmuştur. 3.00 ve daha aşağıda bir ortalama belirtilmemiştir.

Görsel içerik açısından ise 3.40 ile iyi, 2.70 ile orta, 2.10 ile düşük ortalama olduğu belirtilmiştir. Kitap görsel içerik açısından tekrardan revize edilmeli ve ilgili alan uzmanlarından fikir alınmalıdır.

Özellikle kitapta kullanılan yazı karakteri, konu-görsel uygunluğu ve görsellerin akılda kalıcılığı düşük oranda ortalanmıştır. Bunun üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmalı ve alan uzmanlarına danışılmalıdır.

Eğitim ders araç gereçlerinin üretim aşamasında sadece bir kişiye ya da kuruma yaptırılmamalıdır. Kitap hazırlama komisyonlarında görsel iletişimci, grafik tasarımcı, pedagoji uzmanı, psikolog, tarihçi, mühendis, yazılımcı, vb. olmalıdır.

Eğitim içerikli materyal üretiminde ise tasarım alanıyla ilgili birimlerle iletişim kurulabileceği gibi grafik tasarım okuyan öğrencilerle de iletişim kurulmalıdır. Çünkü yeni nesil anlayışına en yakın şimdiki grafik tasarım öğrencilerdir. Bu öğrenciler grafik tasarım açısından güncel konularla karşılaşmaktadırlar. Bu yüzden eksiklikleri ve fazlalıkları görebilmektedirler. Kısaca o yaş grubunun diline yakın bir görsel dil sergileyebilmektedirler. Medya Okuryazarlığı Ders Kitabında Daluan’ın dediği gibi ‘kusur değil, çare bulun’ sözüyle görsel tasarım açısından yeniden güncellenerek eğitim öğretime hazırlanabilir (Daluan, 2017).

Ders kitaplarını tasarlayan tasarımcı, sadece teknik tasarım açısından düşünmemelidir. Kitabı okuyan öğrencinin, sanatsal gelişim özelliklerini, görsel algısını, kitaptaki bilgilerin görsel olarak daha fazla zihinde tutulmasını bilmesi gerekir.

Medya Okuryazarlığı dersi, alanında yetkin öğretmenler tarafından verilmelidir. Ancak öğretmenler çeşitli kaynaklardan gelebilmelidir. İletişim fakültesi mezunu öğretmenler olabileceği gibi, sosyal bilgiler, Türkçe alanlarından gelen öğretmenler de olabilir. İletişim fakültesi mezunlarının pedagojik formasyon almaları sağlanmalıdır. Türkçe, sosyal bilgiler gibi diğer disiplinlerden gelen öğretmenlerin ise iletişim fakültelerinde tezli ya da tezsiz yüksek lisans yaparak yetkinliklerin sağlanması teşvik edilmelidir.

Hâlihazırda bu dersi veren öğretmenlerin mesleki gelişmelerinin sağlanması için mesleki hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Bu eğitimler, iletişim ve eğitim fakültelerinden alanlarında uzman akademisyenler tarafından yürütülmelidir.

Normal öğrencilerde okutulan bu öğretim materyali farklı yapıdaki öğrenci grupları da düşünülerek (engelli, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerde) okutulup bazı kazanımlar sağlanabilir. Böylece öğrencilerin zihinsel ve gelişimsel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Bugünün öğrencileri yarının toplumunu oluşturan birer kişilik adaydır denilebilir. Bu öğrencilerin dürüst ve başarılı olması, böylece toplumun yaşamında pozitif yönde etkili olması ve bütün insanlığa hizmet etmeleri isteniyorsa öğrencilerin sosyal ve medyatik dünyasının anlaşılıp desteklenmesi gerekmektedir. Bu bireylerin akademik ve görsel gelişimi önemsenip bu yönü ihmal edilmemelidir. Toplumsal değerler ve etiksel duyarlılık tahrip olmadan gelişimi için uygun şartlar hazırlanmalıdır.

Araştırmacılara yönelik öneriler

Araştırma, Türkiye'nin bütün bölgelerini kapsayıcı olarak gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada elde edilen Medya Okuryazarlık dersine giren öğretmenlere yönelik nitel veriler, grafik tasarım alan uzmanlarına ve öğrencilere yönelik nicel veriler değerlendirilmiştir. Tersine bir veri yöntemiyle çalışmalar yapılabilir. Hatta her ikisini içeren karma yöntemle de desenlenmiş araştırmalar yapıp sonuçlar karşılaştırılabilir.

Literatür incelendiğinde öğrencilerin gelişimine ve yaş dönemlerine yönelik kitap tasarımı ilgili yeterince çalışma bulunmadığı görülmüştür. Bu konuda araştırmalar yapılabilir. Yapılacak çalışmalarla öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Aitzbitarte Mağarası-İspanya, Erişim Tarihi: 11.07.2017, <http://www.mynet.com/haber/dunya/ispanyada-14-bin-yillik-hayvan-resimleri-bulundu-3138371-1/>

Andersen, N. (2002). *New media and new media literacy*. Thinking Critically About Media: Schools And Families In Partnership Cable in the Classroom.

Daluan, Es (2017), Henry Ford'un Hayatı ve Başarı Sırları, Erişim: 27.11.2017, <https://ceotudent.com/henry-fordun-hayati-ve-basari-sirlari/>

Galician, M.L. (2004). "Introduction: High time for "dis-illusioning" Ourselves and our Media: Media Literacy in the 21st Century, Part II: Strategies for General Public", *American Behavioral Scientist*, 48, 143.

Kaptan, A. Y. ve Kaptan S.G. (2004), "Ders kitaplarındaki tasarım sorunları ve öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisi", *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları

Levin, D. (2004). *Navigating the children's media landscape: a parent's and caregiver's guide*. By American Institutes for Research, Washington, DC.

Nalçaoğlu, H. (2003). *Medya ve toplum ilişkisini anlamak üzere bir çerçeve*. İç. Sevda Alankuş (Der.). Medya ve toplum. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları:43-59.

RTÜK. (2017). Türkiye'de Medya Okuryazarlığı, Erişim: 28.12.2017, http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=fceac66b-d555-433f-9f0b-bc-d2cc852eec.

Sarıkavak, N. K. (1997). *Tipografinin temelleri*. Ankara: Doruk yayınları

Scheibe, C. ve Rogow, F. (2004). *12 Basic principles for incorporating media literacy and critical thinking into any curriculum*. NY: Project Look Sharp. Ithaca.

Thoman ve Jolls. (2017). *Media literacy: a national priority for a changing World*. Erişim: 21.06.2017, <http://www.medialit.org/reading-room/media-literacy-national-priority-changing-world>.

Twemlov, Alice, (2008). *Grafik tasarım ne içindir-tasarımcının el kitabı*. İstanbul: YEM Yayınları,